

Car. m.
b. aboc.
tesu. in.
f. om.
scient.

cum a puero intellexisset nubem ortam ab occasu, pluviam instare prædixit; illaque mox secuta est, III Reg. xviii, 44. Causa hujus rei physica est, quod Judæa ab Occasu habeat mare Mediterraneum, ex quo vi solis multi vapores in altum elevantur, qui in nubem densati, per solis calorem in aquam resolvuntur, et pluviam præcipiunt, præsertim cum sol pariter tendit in occasum: tunc enim debilius est, quam ut vapores hæc dissipet, ne in nubem concrevant et in pluviam resolvantur. Quibus vero mare æque ad Occasum et Meridiem et Septentrionem est, æque

ex his partibus ascendunt nubes nimborum nuntia: Anglis ascendunt undique, ut qui mari undique cinguntur, ait Valesius, *Ser. Philo.* cap. lxxxvi. Vide de la *Matth.* xvi.

Porro necessarie, it S. Basilianus, in *Catena*, sunt vitæ humanæ siderum conjectura, modice ultra mensuram eorum indicia præcurantur; interest autem prævidere procellarum pericula, viatori mutationem aeris, pluvio frigus solisque situm ad sementem, ut messam faciat copiosam: nam Deus posuit illa in signa et tempora, *Genes.* i, 14.

CAPUT DECIMUM TERTIUM

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus, occasione Galilæorum cæsurum a Pilato et aliorum oppressorum ruina turris Siloe, suadet penitentiam; et ad hoc adhibet fici infrugifera, ideoque succidentia parabolam: secundo, vers. 11, sanat mulierem per 18 annos incurvatam sabbato, ideoque Judæos obmurmurantes ratione clara confutat; tertio, vers. 18, comparat regnum celorum grano sinapis et fermento ægivo, quod totum farinæ massam fermentat; quarto, vers. 23, docet paucos salvari; quinto, vers. 31, Phariseis succidentibus accessum Christo, eo quod Herodes mortem ei machinetur, respondet se non ab Herode, sed ab Hierosolymitis et Phariseis ipsi occidendum esse; ideoque Jerusalem et Judæam a Tito everteudam prædicat.

Porro, tertiam partem explicui *Matth.* xiii, 31 et seq.; quartam, *Matth.* vii, 13; quintam ex parte explicui *Matth.* xxiii, 36 et seq. Supersunt ergo hic explicanda pars prima et secunda, et particula quinta.

1. Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. 2. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? 3. Non, dico vobis; sed nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. 4. Sicut illi decem et octo supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos: putatis quia et ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem? 5. Non, dico vobis; sed si penitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. 6. Dicebat autem et hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quaerens fructum in illa, et non invenit. 7. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio: succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? 8. At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercorea; 9. et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. 10. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. 11. Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo; et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respirare. 12. Quam cum videret Jesus, vocavit eam ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. 13. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum. 14. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Jesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari; in his ergo venite, et curamini, et non in die sabbati. 15. Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocrite, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum, aut asinum a præsepio, et ducit adquare? 16. Hanc autem filiam Abraham, quam alligavit Satanas, ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? 17. Et cum hæc diceret, erubescerant omnes

adversarii ejus; et omnis populus gaudebat in universis, quæ gloriose fiebant ab eo. 18. Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile æstimabo illud? 19. Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit, et factum est in arborem magnam; et volucres cæli requieverunt in ramis ejus. 20. Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? 21. Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina sata tria, donec fermentaretur totum. 22. Et ibat per civitates et castella docens, et iter faciens in Jerusalem. 23. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt qui salvantur? ipse autem dixit ad illos: 24. Contendite intrare per angustam portam; quia multi, dico vobis, quaerent intrare, et non poterunt. 25. Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis; et respondens dicit vobis: Nescio vos unde sitis; 26. tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. 27. Et dicit vobis: Nescio vos unde sitis; discedite a me, omnes operarii iniquitatis. 28. Ibi erit fletus et stridor dentium: cum videritis Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. 29. Et venient ab Oriente, et Occidente, et Aquilone, et Austro, et accumbent in regno Dei. 30. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi. 31. In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc, quia Herodes vult te occidere. 32. Et ait illis: Ite, et dicit vulpi illi: Ecce ejicio dæmonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor. 33. Verumtamen oportet me hodie et cras, et sequenti die ambulare, quia non capit prophetam perire extra Jerusalem. 34. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos qui milituntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum suum suum genus, et noluiti? 35. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum dicitis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

1. ADERANT AUTEM QUIDAM IPSO IN TEMPORE, NUNTIANTE ILLI DE GALILÆIS, QUORUM SANGUINEM PILATUS MISCUIT CUM SACRIFICIIS EORUM, — id est quos in monte Garizim, qui situs est in Samaria, dum ibidem sacrificarent, Pilatus occidit, ita ut sanguis eorum cum sanguine victimarum quas offerrebant, misceretur. Rem gestam fusiis narrat Josephus, lib. XVIII *Antiq.* cap. iv, et Hegesippus, lib. II *De Excidio Hierosolymæ*. Audi Josephum: «Concitavit eos (Samaritanos, impostor quidam, jubens ut convenirent in montem Garizim, apud eam gentem sanctissimum, asserens se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quæ ibi Moyses deposuisset: illi creduli, sumptis armis, Tirathabam vicium insederunt, expectantes ibi confluentes caeteros, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clavum montis occupat equitibus suis et peditibus, qui prælo congressi cum Samaritis apud vicium collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt; multos etiam vivos captos abduxerunt, quorum præcipuos et potentiores Pilatus mulctavit capitale (1).»

(1) Hanc pauci tamen interpretes historiam a Luca hic relatam distinguunt ab illis quæ Josephus enarravit lib. XVIII *Antiq.* cap. iv, parum enim concordare videntur tempus, tum circumstantiæ facti.

Dices, Josephus asserit fuisse Samaritanos: quomodo hic Christus eos vocat Galilæos? Respondeo, Samaritanos vocari origine et patria; Galilæos vero secta et heresi. Ita Baronius. Hoc ut intelligas, nota Judam Galilæum, teste Luca, *Actor.* v, 37, auctorem fuisse sectæ Galilæorum, qui rebelles erant Cesari Romano, dicentes non licere Judæis, utpote populo fideli divino cultui addicto, subesse Cesari gentili et idololatra, eique dare tributum; nec alium dominum quam Deum agnoscere et colere debere. Ita Cyrillus, in *Catena*; Theophylactus, Euthymius et Titus. Quocirca Pilatus, preses Judææ, eos per immissos milites cruciavit. Secta hæc exorta est sub tempora Christi. Unde et Christus ac Apostoli, utpote natione Galilæi, ejus insimulati sunt, ideoque studioso contra eam docuerunt, solvenda esse tributa regibus et Cesari, licet Gentili. Porro, Franciscus Lucas censet hos Galilæos a Pilato occisos in Jerusalem, cum sacrificarunt in templo, eo quod Pilatus præcesset Judææ, non Samariæ. Verum Josephus deserte ait eos occisos in monte Garizim, qui est in Samaria. Adde Samaritanos fecisse schisma a Judæis, ideoque noluisse adire templum Hierosolymitanum, sed aliud erexisse templum in sua ditione, scilicet in monte Garizim, ibique sacrificasse, ut patet *Jean.* iv, 20.

Pilatus ergo hos Samaritanos rebelles persequens comprehendit et occidit in Samaria Judea vicina, tanquam publicos Cæsaris hostes, a quolibet Cæsaris prefecto metandos.

Cum ergo horum caedes increbuisset, multi de ea vulgo fere sermones, dicentibus plerisque illos sceleratos et Deo invidiosos fuisse; utpote quorum sacrificia non solum a Deo rejecta fuerunt, sed et sanguine eorum condita. Haec ergo asantes narrarunt Christo, ut ejus sententiam de horum caede expiarent usus, ex ea sumpsit argumentum extimulandi illos ad penitentiam, ne alioquin similis in eos vindicta Dei deserviret. Christi exemplum sequatur condecorator, ut, cum publice clades pestis, famis, belli ingruunt, populum cohorteat ad penitentiam, ut eas et simul tormenta gehennae evadant.

2. ET RESPONDENS DIXIT ILLIS: PUTATIS QUOD IN GALILÆI PRÆ OMNIBUS GALILÆIS PECCATORES (sceleratioribus) FUERINT, QUIA TALIA PASSESUNT? — Hoc enim ipsi putabant, idque ex clade eorum colligebant; sed perperam: nam sepe Deo paucos minus peccantes castigat, ut eos ceteris statuat in exemplum et terrorem, quo ad penitentiam incitentur. Ita Beda, Titus et alii.

3. NON, DICO VOBIS, SED NISI PENITENTIAM HABUERITIS (Græce μετανοήσῃτε, id est penitentiam egeritis), OMNES SIMILITER PERIBITIS. — « Similiter, » id est pariter, nemine excepto, ait Maldonatus. Sic Sapiens, vi, 8, dicitur: « Æqualiter vana est illi de omnibus, » quia pariter omnes nemine excepto curat, etiam si alterum magis, alterum minus. *Secundo*, et simpliciter, « similiter, » id est æque peribitis, etiam si alia mortis specie, æterna scilicet, aut etiam temporali. *Tertio*, et proprie Jansenius: « Similiter, » inquit, id est simili morte clade et vindicta Dei. Nam Judei obsessi et oppressi sunt a Tito in festo Paschæ, quando sacrificabant. Tunc ergo capti a Tito urbe, multi cæsi sunt in templo, ubi sacrificabant et sacrificare solebant. Sic etiam Euthymius, S. Thomas, Hugo, Lyranus, Cyrillus in *Catena*.

Nota Christum hic docere nos ex hujusmodi eventis calamitosos debere mentem reflectere ad peccata nostra, ut de his peniteamus, ne in similes clades, Deo puniente, incidamus. Ita Beda.

Symbolice Beda: Pilatus, inquit, hebraice idem est quod os malleatoris, puta diabolus, semper cedere paratus; sanguis, id est peccatum et concupiscentia; sacrificia, sunt bonæ actiones, quas diabolus, vel carnis delectatione, vel humane laudis ambitione, vel alia peste commaculat.

4. SICUT ILLI DECEM ET OCTO, SUPRA QUOS CECIDIT TURRIS IN SILOE, ET OCCIDIT EOS. — Erat fons, sive piscina, Siloe juxta Jerusalem, de qua Isaias, viii, 6, ait: « Abjექti populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio: » juxta hunc

fontem erat turris, ab eo pariter dicta Siloe, quæ tempore Christi vi ventorum, aut fulminis, aut terremotus, similive casu corruit, et octodecim homines in ea, vel juxta eam consistentes, ruina sua oppressit: quod licet casu fortuito factum sit, si causas secundas spectes; tamen si causam primam, scilicet Deum, attendas, certa providentia Dei volentis homines perire et cæteros terrere, id factum est; Deo enim nihil est fortuitum, sed omnia certè prævisa et provisum sunt, ut nihil in regno providentiæ ejus liceat fortæne aut temeritati, ait Boetius. Deus ergo hos casus ordinat ad hominum punitionem et correptionem, ut cæteri videntes sibi vicinos ruina turris, aliove modo subito et improvise occidi, metuant, ne simile quid sibi contingat, ideoque de peccatis penitentiam et sese Deo reconcilient, ne in peccatis suis casu aliquo opprimantur et damnentur ad gehennam. Hoc est quod Deus asserit per Amos prophetam, cap. iii, 6, dicens: « Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit. » Et per Isaiam, cap. xlv, 7: « Ego Dominus formans lucem et creans tenebras; faciens pacem et creans malum. » Idem per umbram viderunt Poete et Philosophi. Unde Virgilius Deum ita celebrat, I *Æneid.*:

O qui res hominumque deumque
Æternis regis imperis, et fulmine terras.

Et Plutarchus, in *Moral.*: « Veluti, inquit, si quis cæcus in quæpiam incidit, illum cæcum appellat qui non vitaverit: sic nos fortunam facimus cæcum, in quam nostrapte incidimus cæcitate. » Nam ipsa fortuna fortunans, quæ non est alia quam ipsa Deus Deique providentia, occultissima est, et longe plures quam Argus habet oculos. Porro, idem Plutarchus ibidem: « Sicut, inquit, ischiaticæ medici pollicem inurunt, ut, cum alibi doleant, alibi adhibeant remedium; sic Deus nonnunquam ut patres sanet, servit in filios, » et vice versa. Idem rursus: « Sicut amnes quidam repente se condunt sub terram, nihilominus eo perferuntur quo tendunt; ita Numinum ira, licet occulte, tamen in extremas calamitates auferunt aliquando nocentes. »

Symbolice Beda: « Turris, ait, est Christus; Siloe, id est missus a Patre in mundum, qui omnes impios, super quos per sententiam condemnationis occiderit, confert, » *Matth.* xxi, 44.

PUTATIS QUIA (quod) ET IPI LIBERTOS (id est peccatores; Arabicus, *culpabiles*, hi enim Chaldaice vocantur *charebin*, id est debitoribus: peccator enim Deo debet animam, scilicet decem millia talenta, *Matth.* xviii, 24) FUERINT PRÆTER OMNES HOMINES HABITANTES IN JERUSALEM? — Hæc aperte indicat Christus illos 48 turri Siloe oppressos fuisse peccatores, etsi non summos et maximos qui erant in Jerusalem. Ita Interlinearis.

5. NON, DICO VOBIS: SED, SI PENITENTIAM NON

EGERITIS, OMNES SIMILITER PERIBITIS. — Ostendit, ait S. Chrysostomus, « hosce octodecim statutos cæteri in exemplum et terrorem: punitur quidem quisque ob propria crimina, sed fit hoc aliis salutis materia, scilicet ut flagellato pestilente stultus sapientior fiat. Deus enim: non omnes hic punit, sed dat inducias penitendi, non tamen cunctos futurae punitioni reservat, ne nulli ejus providentiam negent. » Hæc Chrysostomus.

6. DICERAT AUTEM ET HANC SIMILITUDINEM: ARBOREM FICI HABERAT QUIDAM PLANTATAM IN VINEA SUA, ET VENIT QUERENS FRUCTUM IN ILLA; ET NON INVENTI.

7. DIXIT AUTEM AD CULTOREM VINEE: EGREGI ANNI TRES SUNT EX QUO VENIO QUERENS FRUCTUM IN FICULNA HAC, ET NON INVENIO: SUCCIDE ERGO ILLAM, UT QUID ETIAM TERRAM OCCUPAT? — Græce significantius est *ἐπιπέσει*, id est onerat inutili onere, imo terram inertem et sterilem reddit, tum umbra sua, tum radicibus suis, quibus succum terræ vicinis vitibus eripit et præcipit. Syrus, *otissan detinet; æpio* enim est ignavum, iners et viribus destitutum.

Ad litteram ficus hæc representat Synagogam Judæorum, quam Deus plantavit per Moysen, ad quam venit Christus per Incarnationem, ut eam per prædicationem suam excoleret. Christus ergo est cultor vineæ, id est Synagoga, cui dixit Deus: Succide eam, quia jam per tres annos, quibus in ea prædicasti, ex ea fructus fidei et bonorum operum requiro, sed nullos invenio, ob Judæorum infidelitatem, pervicaciam et malitiam: intercedi pro ea Christus, ut adhuc uno anno, saltem dimidiato, sinat eam a se prædicando excoli; si deinde fructum non ferat, excidatur. Ita factum est, quia Judei quarto anno prædicationis Christi in Paschate, peccata peccatis addentes, et pervicacioris facti, Christum occiderunt et crucifixerunt: unde post paucos annos Titus, ultor a Deo immissus, Hierosolymam excidit totaque Judeam evertit. Cætera sunt emblemata pertinentia ad elegantiam parabolæ, ideoque non est necesse ea applicare rei per parabolam significatæ.

Notat S. Ambrosius ficum aptum esse symbolum Synagoga Judæorum: *Primo*, « quia fuit arbor ista foliis redundans fluentibus, spem possessoris sui cassa sperarum preventuum explanatione destituit: ita etiam in Synagoga, dum doctores ejus operibus infœcundi, verbis tantum venit foliis redundantibus gloriantur, inanis umbra legis exuberat; spes autem falsi expectata proventus, populi vota credentis illudit. »

Secundo, sicut ficus pro flore grossum, id est ficum immaturam emittit, quæ mox decidit, ac deinde ficum sapidam et solidam progignat; sic Synagoga primo Judæos quasi grossos immaturos et avandis spiritulit, deinde Christianos quasi ficus maturas sapidisque per Christum produxit. Hoc est quod ait Plinius, lib. VII,

cap. xxvii: « Fici serotinae fiunt, si primo grossa cum fabæ magnitudinem excessere, detrahantur: subnascentur enim quæ serius maturescant. »

Tropologica: ficus est quilibet homo, presertim fidelis; cultor est Christus, Apostoli et similes; dominus est Deus Pater vel S. Trinitas. Cur fidelis et justus comparetur ficui, varias causas et analogias dat noster Salmeron, tom. VII, *tract.* 21: *Prima* est, ficus profert dulces fructus, qui videntur esse hursæ mellis vel sacchari: similes profert justus. *Secunda*, sicut ficus parum crescit in altitudine, et æque arbor pene depressa: sic et justus abjicit se estque humilis. *Tertia*, ficus pro floribus dat fructus, idque bis; scilicet in ætate præcoquis, et in autumno serotinas: sunt ergo ficus bifera: sic pariter justus totus est in fructu bonorum operum copiose producente. *Quarta*, ficus amplis foliis umbram facit: ita justus sua charitate alios munif et protegit. *Quinta*, ficus alteri arbori inseri nequit ob nimiam suam dulcedinem, quam deserere nequit: ita justus in nullo homine, sed in Deo solo et conscientia sua recumbit. *Sexta*, ficus deorticata arefcit et fructum non reddit: sic justus nisi tegatur cortice conversationis honeste, ac modestiæ et compositionis externæ, fructum cum proximis non facit, *Septima*, ficus est medicæ et morbis medetur, uti Isaias Ezechiæm per *Deus* sanavit, cap. xxxviii, vers. 21. Audi Plinius, lib. XVI, cap. xxvii: « Ficus sola ex omnium arborum fructu malaritatis causa medicatur. » Sic justus quia virtute maturus et præcoctus, infirmitatibus aliorum qua docendo, qua consulendo, qua sanete vivendo medetur. Rursus Plinius, lib. XXIII, cap. vii, fici succum lacteum asserit alvum solvere, vulnera aperire, curare menstrua, ac valere contra venena, presertim scorpiionum, contra scabiem, strumas, lichenas, psoras, alopecias, canis rabiosi morsus aliosque morbos quos ipse recenset: sic justus lacte suo candore, comitate et benevolentia dissipat aliorum rancores et amaritudines, odia, lites, rixas, suspiciones, invidias, etc. *Octava*, Plinius, lib. XVII, cap. xxvii: « Eadem (ficus), inquit, cum frondere incipiunt, cum cacumina rami ejusque detrahantur, firmiores fertilioresque fiunt. » Additque etiam: « Radices circumcidisse prodest vitium luxuriantium ficorumque, et circumcisis cinerem addidisse: » sic justus circumcidisse prodest vitium luxuriantium appetitum honoris, ac infæcæ appetitum glorie et veneris per meditationem cinerum, id est mortis et sepulture, fertillis fit virtutibus et bonis operibus, quibus proximis multos ad Deum convertit. *Nona*, Plinius ait, lib. XXII, cap. vii: « Fici materie urinam cient, alvum solvunt, sudorem movent, juvenum vires augent, senibus meliorem valetudinem faciunt, minusque rugarum, sitim sedant, calorem refrigerant. » Hæc eadem in spiritu mystice facit justus. *Decima*, Plinius, lib. XV, cap. xviii, ait ficum parvam in Mœsia fimo con-

Ficus
est Syna-
goga
Vino.

lectam, et post hiemem migliore colo refossam, præcocem fieri: sic justus per humilitatem et exercitia spiritualia renovatus, quasi juvenutem induit, ut fiat alacer et velox ad omne bonum. *Undecima*, Plinius, lib. XV, cap. XVII: «Admirabilis, ait, est pomi hujuscæ (fiei) festinatio, unius in cunctis ad maturitatem properantis arte naturæ: » sic justus fervore spiritus cito in omni virtute maturescit, et alios ad similem maturitatem perducit.

ANNI TRES SUNT EX QUO VENIO QUERENS FRUCTUM. — Alludit ad naturam ficus, aliquando tertio demum anno a plantatione sua fert fructus. Sed si tertio anno nondum proferat, nunquam eos proferre solet.

Symbolice: tres anni sunt tres Judeorum politæ, sive status, scilicet sub iudicibus, sub Regibus et sub Pontificibus, puta Machabeis, ait Euthymius. Audi S. Ambrosius: «Venit ad Abraham, venit ad Moysen, venit ad Mariam, hoc est venit in signaculo, venit in lege, venit in corpore: adventum ejus ex beneficiis recognoscimus, alibi purificatio, alibi sanctificatio, alibi justificatio est. Circumcisio purificavit, sanctificavit lex, justificavit gratia. Unus in omnibus, et in uno omnia. Nemo enim mundari potest, nisi qui metuit Dominum; nemo legem meretur accipere, nisi purificatus a culpa; nemo accedit ad gratiam, nisi noverit legem.» Sic fere et S. Cyrillus: «Naturam humani generis, inquit, Dominus ante legem sub lege, sub gratia expectandam, admodum, visitando requisivit; sed quidam nec naturali lege corriguntur, nec præceptis erudiuntur, nec miraculis convertuntur.»

Topologice: tres anni sunt tres hominis ætates, ait Theophylactus, scilicet pueritia, virilis ætas et senectus; quisque enim quolibet tempore virtutum Deo proferre debet, cuique ætati congruos et proportionatos. Hos enim Deus a quolibet requirit, qui nullam hominis ætatem vult esse otiosam et infrugiferam.

8. AT ILLE (vineæ cultor: puta Christus et Apostoli) RESPONDENS, DICIT ILLI: DOMINE, DIMITTE ILLAM ET HOC ANNO, USQUE DEM FODIAM CIRCA ILLAM, ET MITTAM STERCORA. — Intelligentes Christus et Apostoli, ait Interlinearis, aliquos ex Judeis posse salvari, vult Deum ut differant ultionem Dominicæ crucis: scilicet eversionem Hierosolymæ per Titum.

9. ET SI QUIDEM FECERIT FRUCTUM (subaudi: bene erit, salva erit et salvabitur. Est aposiopsis. Addit Arabicus, *ipsa namque attulit fructum*; scilicet Synagoga olim dedit fructum virtutum sub Abraham, Isaac, Jacob, Joseph, Mose, David, etc.); SIN AUTEM (non fecerit fructum), IN FUTURUM SUCCIDES EAM. — Uti Deus Judeam succidit per Romanos.

Mystice: S. Augustinus, *De Verbis Domini*: Colonus, ait, qui intercedit, est omnis Sanctus qui intra Ecclesiam orat pro his qui sunt extra; cir-

cum fodere conscientiam, est eam humilitatem et patientiam docere; item colli et celestium considerationem menti ingerere, ne, ut ait S. Ambrosius, radicem sapientie terrarum (et terrenam cupiditatum) acervus obruat et abscondat.

ET MITTAM STERCORA. — Hoc est, ut ait S. Ambrosius, humilitatis affectum, et S. Augustinus, *De Verbo Domini*: Stercus, ait, sordes sunt, sed fructum dant: sordes cultoris, dolor est peccatoris; et S. Gregorius: Stercora, ait, sunt peccata carnis, ex quorum consideratione suscitatur animus ad bona opera. Denique Glossa: «Mittam stercora, » hoc est, inquit, malorum, quæ fecit, abominationem, ad animam reducam.

10. ERAT AUTEM DOCENS IN SYNAGOGA (Græce, in una synagogarum) EORUM SABBATO. — Sabbatum enim erat festum, quo Judæi conveniebant ad synagogam, ut audirent legem ejusque interpretationem, uti Christiani diebus Dominicis conveniunt ad audiendam Missam et concionem. Hoc tempus et hunc locum elegit Christus ad sequens miraculum, ut illud esset publicum, utque Phariseos ob sabbatum illud calumniantes, confutaret et instrueret.

11. ET ECCE MULIER, QUÆ HABEBAT SPIRITUM INFIRMITATIS ANNIS DECEM ET OCTO: ET ERAT INCLINATA, NEC QUINQUE POTERAT RESPIRARE. — « Spiritum infirmitatis, » id est infirmitatem immisissam a spiritu malo, ait Lyranus et Euthymius: «Dæmonium imbecillitatis, inquit, non sinens eam vivere.» Unde Arabicus verit, *cum non erat spiritus infirmitatis per octodecim annos, et erat incurvata, et non poterat erecte stare ullo modo*. Infirmitas hæc erat totius corporis inflexio et curvatio, ut mulier cogeret semper curva et inclinata incedere, ut sequitur. Nota hic morbos hominibus sepe a dæmonibus immitti, permittente Deo ob peccata, vel aliis de causis. Unde, vers. 16, causam hujus infirmitatis prodens, ait: «Hanc autem filiam Abraham quam alligavit Satanas.» Sic dæmon S. Job variis morbis afflixit, *Job* cap. II. Idem patet ex *Psalms*. LXXVII, 49, et ex *Matth.* IX, 25. Vide Delrio, in *Magico*. Dæmon ergo hanc mulierem curvabat et inclinabat, ut compelleretur terram semper aspiciere.

DECEM ET OCTO ANNIS. — Erat ergo inveteratum hoc malum, ideoque a medicis incurabile.

ET ERAT INCLINATA, — cernua, curva, dorso et capite versus terram reflexa et depressa, ut instar bestie, imo plus quam bestia, sursum respirare, ac solem et cælum intueri non posset; sed deorsum semper saxa terræque intueri: nam Deus in rerum creatione, *Genes*, 1,

Os hominis sublime dedit, cælumque laeri Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus;

ut solem cælumque aspiciat, et ad Deum in oculis per cælestem vitam contendat, et in cælum recipi ibique visione Dei beati mereatur: «Convenit enim querere superna, transcendere terrena

intuitu, » ait S. Basilus, in *Catena*. Dæmon ergo ut hominem a cælo avertat, eum deorsum inclinat, ut non nisi terrena aspiciat, amet, ambiat.

Mystice S. Gregorius, in *homil.* 31: Hoc, ait significat mulier ista quod ficulnea infructuosa: quia enim humana natura fructum obedientiæ ferre nolit, statum rectitudinis amisit; decem et octo anni significant hominis, qui sexto mundi die creatus est, infirmitatem ante legem, sub lege et in exordie gratiæ, nam ter sex faciunt 18. Et S. Ambrosius: Mulier ista, inquit, est Ecclesiæ figura, quæ curari non potuit, nisi legem implens et gratiam: in decem verbis, legis perfectio est; in octavo numero, resurrectionis plenitudo.

Topologice: mulier hæc gerit typum animæ bonis terre inhiantis, hoc enim facere suadet diabolus. Audi S. Gregorium, *hom.* 31: «Hinc alius Propheta de immundis spiritibus dicit: Qui dixerunt animæ tuæ: Incurvare, ut transeamus. Recta quippe stat anima, cum superna desiderat et nequamque flectitur ad ima. Sed maligni spiritus, cum hanc in sua rectitudine stare conspiciunt, per eam transire non possunt. Transire namque eorum, est immunda illi desideria spargere. Dicunt ergo: Incurvare, ut transeamus; quia si ipsa se ad ima appetenda non deficiat, contra hanc illo, am perversitas nullatenus convalescit; et transire per eam nequeunt, quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt.»

12. QUAM CUM VIDERET JESUS (Arabicus, *respiravit autem eam Jesus*, oculis tam corporis quam animi; oculis, inquam, gratiæ, miserationis et clementiæ), VOCAVIT EAM AD SE, ET AIT ILLI: MULIER, DIMISSA ES AD INFIRMITATEM TUAM. — Id est dimittis, curaris, scilicet a me per impositionem manus mee, ut sequitur. Simul enim utrumque fecisse videtur Christus, scilicet et manus ei imposuisse, itaque eam curasse, ac dixisse: «Dimissa es, » etc. Dicit postus: «Dimissa es, » quam: «Ego dimitto, » ut accipat fidem mulieris. Fidei enim alibi sepe solet tribuere Christus curationem et salutem. Rursus, ut significet efficaciam vocis sui, suiique contactus, quod scilicet eodem instanti quo eam tetigit, eandem sanavit. Erat enim in carne Christi virtus divina, ait S. Cyrillus in *Catena*, quæ in instanti mira et miracula operatur, sicut dicendo: «Hoc est corpus meum, » panem in corpus suum transmutat, et transsubstantiat quotidie in missa, *q. d.* Meum dixisse, fecisse est, juxta illud: «Dixit, et facta sunt.» Unde Titus: «Voce certe divinissima, ait, cælestique potestate plenissima femina hujus infirmitatem e medio profugavit.» Denique: «dimissa es, » id est absoluta es, significat mulierem hanc quasi vinculis quibusdam a Satana fuisse ligatam, constrictam et depressam, ut videretur caput per finem ad genua et tibias alligatum habere. Hoc vinculum solvit Christus, itaque eam

erexit. «Venit enim Christus ut dissolvat opera diaboli, » *1 Joan.* III, 8.

13. ET IMPOSUIT ILLI MANUS, ET CONFESTIM ERRECTA EST, ET GLORIFICABAT DEUM. — Manus significant Christi potestatem, auctoritatem, imperium in morbos et dæmones, æque ac ejus benignitatem et beneficentiam, qua sanitatis beneficium mulieri, benigne eam tangens, conferebat.

14. RESPONDENS AUTEM ARCHISYNAGOGUS (id est synagogæ princeps et præfatus) INDIGNANS, QUIA SABBATO CURASSET JESUS, DICERAT TURBÆ: SEX DIE SUNT, IN QUIBUS OPORTET OPERARI: IN HIS ERGO VENERITE, ET CURAMINI, ET NON IN DIE SABBATI. — «Indignans, » quia invidens Jesu hanc miraculi et sanitatis gloriam, per quam se majorem et digniorem esse archisynagogus, in synagoga palam coram toto populo ostendebat: preterit tamen huic sue invidiæ zelum religionis et observantiam sabbati, ideoque a Christo vocatur «hypocrita.» Ita S. Cyrillus, in *Catena*: «Ingrate, ait, synagogæ præsul, postquam vidi feminam hanc repente solo tactu erectam et divina referentem magnalia, ardens Domini gloria irritatur invidia, arguitque miraculum, quæsi videretur sollicitari pro sabbato.» Ubi nota: «ingrate: » debebat enim ipse gratus esse Christo eique gratias agere quod se suamque synagogam honorasset, et hoc miraculo beneficoque affectus; sed invidiam eum excecavit, ut decus Christi eum existimaret esse probrum et dedecus, eo quod ipse talia et tanta patrare non posset. Sic Saul debuisset gratias agere Davidi, eo quod ipse Goliath sibi et toti Israeli formidabilem occidisset; sed invidia eum transversum egit, ut gloriam Davidis suam æstimaret ignominiam. Patubat enim Davidem sibi præponi, sequi eum esset rex, illi postponi. Hic ergo est viva imago invidiæ, larva religionis velata et celata.

15. RESPONDENS AUTEM AD ILLUM DOMINUS, DIXIT: HYPOCRITE, UNUSQUISQUE VESTRUM SABBATO NON SOLVIT BOVEM SUUM AUT ASINUM A PRÆSEPIO, ET DICIT ADAQUARE? — «Hypocrite, » quia simulatis sanctitatem foris, eum intus pleni sitis invidia et malitia (1). Audi Chrysostomum, in *Catena*: «Bene dixit hypocritam, quia faciem habebat legis cultoris, mens vero ejus erat versuti et invidi; non enim turbatur propter sabbatum, quia violatur, sed propter Christum, quia glorificatur.» Hypocritis larvam fuse descripsi, *Ecclesi.* I, 32, ad illa: «Ne fueris hypocrita; » et cap. II, ad illa: «Ve duplici corde.»

ET DICIT ADAQUARE? — Unde Glossa: «Isti, ait, cum magistri plebium videri appeterent, curationem hominis non verebantur postponere curæ pecoris.»

(1) Pro hypocrite, in plurali numero, plerique Græci codices habent in singulari ὑποκριται, Lachmannus tamen et Scholzius in sua optima editione legendum tradunt ὑποκριται.

16. HANC AUTEM FILIAM ABRAHE, QUAM ALLIGAVIT (quasi capite per funem ad pedes alligato, ut dixi vers. 12) SATANAS, ECCE PECEM ET OCTO ANNIS, NON OPORTUIT SOLVI A VINCULO ISTO DIE SABBAZI? — Est appositissimum et efficacissimum Christi argumentum, ostendens hanc mulieris sanationem non esse opus servile, sed liberale et divinum, ideoque non indignum, sed dignissimum sabbato; utpote quod sabbatum, imo Deus ipse sabbati conditor, mire sanctificabatur et glorificabatur, ut ostendit Iræneus, lib. IV, cap. XIX, ubi docet Christum sanando reges in sabbato non contra, sed secundum legem fecisse. Componit ergo, opponit et anteponeit Christus vinculum et solutionem mulieris, vinculo et solutioni bovis vel asini.

Porro, singula verba continent antitheses prægnantes: opponit enim et præponit primo, mulierem quasi « filiam Abraham », bovi et asino; secundo, vinculum et solutionem spirituales mulieris, vinculo et solutioni bovis; tertio, quod mulier hoc vinculum sit passa per 18 annos, bos vero vinculum, indeque situm passus sit per unam alteramve horam duntaxat; quarto, quod operosa et longa sit solutio bovis; quinta, solutio mulieris ejusque a morbo absolutio, facta sit subito et in instanti quo sabbatum operando violari non poterat; sexta, quod per hanc solutionem mulier reddita sit integre sanitati et sanctitati: bos vero tantum aquæ pusillum hauserit. Denique arguit archisynagogum et Phariseos inhumanitatis, « quod hominis sanationem pecoris rure postponent, » ait Beda.

17. ET CUM HÆC DICERET, ERUBESCEBANT OMNES ADVERSARIJ EJUS; ET OMNIS POPULUS GAUDEBAT IN UNIVERSA, QUÆ GLORIOSE FIEBANT AB EO. — SYTUS, in omnibus miraculis quæ fiebant per manum ejus.

OMNIS POPULUS. — Græce, omnis turba, « tanquam ab invidia libera et beneficiis ab ipso affecta, » ait Euthymius. Unde Cyrillus: « Claritas, ait, operum Christi omnem questionem solvebat apud eos qui non erant mentibus pervertis. »

18. DICEBAT ERGO: CUI SIMILE EST REGNUM DEI. — To « ergo, » cum sit illativum, significat hæc inferri et colligi ex præcedentibus, q. d. Videbat Christus se Phariseis hostibus suis sua sapientia imposuisse silentium, atque populum idcirco gaudere, sibi que et suis diets applaudere: cum ergo videret eum ita rite compositum, proposuit ei parabolam regni celorum; animadvertebat enim jam sibi paratam esse viam ad regnum hoc eum proponendum et prædicandum, ut omnes innotaret ad illud ambiendum, ideoque ad capessendum Evangelicam suam doctrinam et vitam. Porro, parabolam ipsam exposuit *Matth.* XIII, 31.

23. AIT AUTEM ILLI QUIDAM: DOMINE, SI PAUCI SINT QUI SALVANTUR? — Respondit Christus affirmativo, paucos salvari, ut insinuat Lucas et clare exprimit *Matthæus*, VII, 14. Idem asserit *Isaias*, cap. I, 22, et cap. XXIV, 13. Paucos in-

telligit comparatione omnium hominum totius mundi, sive comparatione tam fidelium quam infidelium: omnes enim infideles damnantur ob infidelitatem, æque ac multi fideles ob impliam vitam. Soli ergo fideles salvantur, sed non omnes. An vero ex fidelibus solis plures salventur, an vero plures damnentur, problema est. Alii enim censent plures salvari ob sancta Sacramenta, quæ in fine vite præcipue recipiunt. Alii censent plures damnari, quia plures male vivunt: in statu peccati mortalis. Regula autem S. Augustini est, homines sic mori sicut vixerunt. Utrum verius sit, dixi *Jacobi* II, 13, ad illa: « Superexaltat autem misericordia judicium. » Formidabilis est sententia S. Chrysostomi, homil. 40 ad *Populum Antiochenum*, qui facile erat centum millium hominum, et amplius: « In civitate nostra, inquit, in tot millibus vix centum inveniri possunt qui salvantur, quia in juvenibus magna est malitia, in senibus torpor, » etc. Etsi Augustinus, lib. IV *Contra Crecentium*, cap. LIII, Ecclesiam comparat aræ tritici, in qua plures sunt palee quam grana, id est plures reprobi quam electi.

31. IN IPSA DIE ACCESSERUNT QUIDAM PHARISEORUM, DICENTES ILLI: ENI, ET VADE HINC, QUI HERODES VULT TE OCCIDERE. — sicut occidit Joannem Baptistam præcursorem tuum. Videbat Christus hoc tempore prædicasse non in Galilæa, utpote ex qua jam pridem abierat, ut patet *Matth.* cap. XIX, vers. 1, sed in Perea Judææ vicina: Perea enim, æque ac Galilæa præerat Herodes. Ita Franciscus Lucas. Maldonatus tamen et alii censent hæc gesta esse in Galilæa, ut per recapitulationem Lucas hic interserat ea quæ jam pridem gesta erant in Galilæa: tale quoque est quod audivimus vers. 24, et cap. IX, vers. 31.

Porro, Pharisei per mendacium hic fingunt Herodem Christo infensum, ut Christum a se ablegent, vel certe ejus libertatem et constantiam explorent et deprimant, injicientes ei metum Herodis, tum ut eum per hunc metum e sua regione expellant, « ne presens et miraclus edens gloriocetur et attrahat turbam, » ait Euthymius; tum ut Christus ex Perea in Judæam egrediens, includat in manus pontificum et principum, quos sciebant ei mortem machinari, ut patet *Joan.* VII, 29 et 25. Alioqui Herodem non fuisse Christo offensum, liquet ex eo quod cupiebat eum ejusque signa videre, ut patet cap. IX, vers. 9; imo Christum a Pilato ad se missum condemnare noluit, sed alba indutum, quasi risu, non morte digno, ad Pilatum remisit, ut patet cap. XXII, 8. Ita Jansenius, Maldonatus, Franciscus Lucas et alii.

32. ET AIT ILLIS: IPE, ET DICITE VULPI ILLI: ECCE EJICIO DEMONIA, ET SANITAS PERFICIO HODIE ET CRAS, ET TERTIA DIE CONSUMBOR. — Christus Phariseis metum Herodis objicientibus magnanime et libere respondet, se nec illum, nec Phariseos aut principes timere, sed omnibus

visis persecturum prædicare, donec dies mortis ejus a Patre assignata advenerit. « Vulpem » vocat Herodem, quia astutus erat, versipellis et fictus; sicut per fraudem et fictionem occidit Joannem Baptistam, uti ex S. Chrysostomo et Græcis ostendi *Marci* VI, 26. Audi Bedam: Vulpes est animal fraudulentum, in fovea propter insidias latens, odore fetens, nunquam rectis itineribus incedens. Tales sunt heretici, quorum figura est Herodes, qui Christum in credentibus conatur occidere. 1).

Verum Christus magis hic sermonem dirigat ad ipsos Phariseos, omnesque vocat « vulpes, » quod per fraudem injicerent ei metum Herodis, ut eum fugiens in Judæam, sibi a principibus caperetur et occideretur. Id ipsum significat pronomen vulpi, id est huic vulpi, ut vertit Arabicus, quod Phariseum ostendit prope manentem, ait Cyrillus et Theophylactus. Audi Titum: Videni poterat totam orationis vim in unam Herodis personam convertere, et ita arbitrati sunt nonnulli; et tamen contra Phariseorum pravitatem dirigat illam verbum, quam contra Herodem: neque enim aiebat: « Dicite vulpi illi, » sed: « vulpi huic. » Eaimvero, quod improbe fraudis commentatione Phariseos vulpibus similes clare ostenderet, summa industria media quadam voce utitur; idque scite, ait Theophylactus, nam singulari numero dicendo « vulpem, » Herodem illos suspicari fecit; dicendo autem « huic, » quod est pronomen demonstrativum, insinuavit istos ipsos esse dolosos illos.

Unde Emmanuel Sa: « Dicite vulpi illi, » scilicet, inquit, vel Herodi, vel « illi » qui mendacium illud finxerat, nimirum quod Herodes vellet occidere Christum, qui utique erat unus ex Phariseis Christi hostibus. Sensus ergo est, q. d. Vos, o Pharisei, quasi vulpes astute et dolose, objicentes mihi terrorem Herodis, vultis me abigere, ne apud vos prædicem, sed ego constanter assevero me nec vos, nec Herodem metuere, neque ullius causa a prædicatione cessaturum; quia certus sum Patre a meum non permissurum ut capiar et occidat, antequam dies ab illo decreta advenerit.

ECCE EJICIO DEMONIA, ET SANITAS PERFICIO (id est ejicere et prædicare pergam, invitit, non tam Herode, quam vobis ipsis) HODIE ET CRAS (id est aliquanto adhuc tempore), ET TERTIA DIE (id est paulo post finita et peracta mea legatione et prædicatione) CONSUMBOR. — id est consummabor, quia gloriosa in cruce morte pro hominum salute sponte et fortiter perfungar, uti fuse docet Apostolus, *Hebr.* IX, 11.

(1) Solebat Hebræorum propheta, etiam reges, et magistratus, et primores populi, magna cum libertate publice quoque reprehendere, ut adeo mirandum non sit, Joannem, quo mores atque ingenium Herodis depingeret, et ostenderet se artes illius probe perspicere, veteratorem illum compressisse cum vulpecula.

Nota hebraismum, quo ponitur tempus definitum pro indefinito hic, æque ac *Osee* VI, 3. Ita Cyrillus, Theophylactus, Euthymius. « Hodie et cras » ergo, id est aliquo adhuc tempore, sed brevi et modico, scilicet per tres menses; videtur enim Christus hæc dixisse paulo ante festum Encenorum, quod 26 die mensis *Castelæ*, qui nostro partim novembri, partim decembri respondet, celebrabatur, cum proxime sequenti martio occisus et crucifixus fuit.

Igitur hæc animose dixi. Christus primo, ut significaret se mortem non metuere, sed ambire; secundo, ut suam potentiam divinam ostenderet, per quam tandem hominibus invitit victurus, et docturus erat, quamdiu ipse et Pater voluerit ac staterit; tertio, ut perversis Phariseis dolorem auget, illi enim voluissent eum jam esse sublatum.

Porro, Christus mortem suam vocat consummationem, quia in ea et per eam consummavit totam œconomiam incarnationis, totumque officium legationis suæ ad quod a Patre missus erat, scilicet expiationem omnium peccatorum, redemptionem generis humani, electorum salutem, etc., juxta illud: « Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatus, » *Hebr.* X, 14.

33. VERUMTAMEN OPORTET ME HODIE ET CRAS, ET SEQUENTI (Arabibus, *tertia*; Vatabilis, *perendie*) DIE AMBULARE, QUIA NON CAPIT PROPHECIAM FERRE EXTRA JERUSALEM. — « Oportet, » non ex compulsionem, sed ex superna dispositione, ait S. Bonaventura. Sic S. Cyrillus et Titus. Christus inculcat id quod dixit vers. præced., ut ostendat se in sententia perstare, nec timere aut Herodem, aut Phariseos; sed, illis invitit, prædicaturum modico adhuc tempore, usque ad diem a se et a Patre constitutum. Sensus ergo est: « Hodie et cras et sequenti die oportet me ambulare; Græce *perendia*, id est proficisci; q. d. Modico adhuc tempore oportet me vicis et castella ambulando et prædicando obire, et sequenti die tertia, id est paulo post, consummari per mortem in cruce, ut dixi vers. præcedenti, nunc in eo quod dixi persto, addeoque me quoque tertia die debere idem facere: licet enim die tertio consummandus sim; tamen illa ipsa die oportet me adhuc ambulare, q. d. Toto tempore vite mee usque ad mortem oportet me regiones obambulando prædicare, et operari sanitates, et demones ejicere, quia totam vitam sanctæ actioni, mortem generose passioni consecravi. Deoque in holocaustum obtuli. Sic Hebræice *halach*, id est ambulare, sumitur pro operari, *Joan.* VIII, 12, et cap. XII, 33; *Psal.* I, 1, et alibi. Porro Syrus vertit, *verumtamen oportet me hodie et cras operari, et altero die iter faciam*, hoc est proficisceretur Jerusalem ad mortem, indeque in cœlum, unde veni.

Moraliter: discant hic fideles, ac presertim

